

การศึกษาวัฒนธรรมแต่จิ๋วในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของประเทศไทย
A STUDY OF CHAOSHAN CULTURE IN OVERSEAS CHINESE LITERATURE
OF THAILAND

泰华文学中的潮汕文化

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2554

วิทยานิพนธ์

การศึกษาวรรณกรรมแต่จิ๋วในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของประเทศไทย

A Study of Chaoshan Culture in Overseas Chinese Literature of Thailand

泰华文学中的潮汕文化

ชื่อนักศึกษา

นายนิรันดร นาคสุริยันต์ (陈伟林)

รหัสประจำตัว

524033

สาขาวิชา

วรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย

ปีการศึกษา

2553

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และสำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา ได้ตรวจสอบและอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณราย แสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทอง) จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ศาสตราจารย์สวี จิ่ง)

กรรมการ

(ศาสตราจารย์เฉิน ชิงเอี๋ยน)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์หลิน อิงเต๋อ)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นริศ วสินานนท์)

วิทยานิพนธ์	การศึกษาวัฒนธรรมแต้จิ๋วในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของประเทศไทย A Study of Chaoshan Culture in Overseas Chinese Literature of Thailand 泰华文学中的潮汕文化
ชื่อนักศึกษา	นายนิรันดร นาคสุริยันต์ (陈伟林)
รหัสประจำตัว	524033
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ สวี จิ่ง
สาขาวิชา	วรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

ชาวแต้จิ๋วเดินทางมายังดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันตั้งแต่เมื่อใด คงยากที่จะสืบหาต้นตอได้ชัดเจน หากตัดเรื่องที่เป็นนิทานหรือตำนานออกไป และอ้างอิงที่จับต้องได้ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็มีชาวแต้จิ๋วมาปักหลักอาศัยอยู่แล้วทั้งในขอบขัณฑสีมาของกรุงศรีอยุธยา อันเป็นราชธานี และนครรัฐทางทิศใต้ที่เป็นหัวเมืองประเทศราช เช่นเมืองปัตตานี เป็นต้น โดยในระยะแรกเริ่ม ชาวฮกเกี้ยนเป็นหัวหอกในการเดินทางออกจากมาตุภูมิ เพื่อไปแสวงโชคในต่างแดน ชาวแต้จิ๋วและชาวใต้สำเนียงอื่นๆ ตามมาทีหลัง ทว่า ในดินแดนของประเทศไทยในปัจจุบัน กลับมีชาวแต้จิ๋วอพยพมาลงหลักปักฐานเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรากฏการณ์ดังกล่าว ส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา กระทั่งหลักฐานที่บันทึกอยู่ในรูปของวรรณคดีและวรรณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ก็ยังปรากฏร่องรอยของภาษาและวัฒนธรรมแต้จิ๋วอยู่ในเนื้อหาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้สามารถพบเห็นได้ตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์มาจนถึงปัจจุบัน แต่ในแวดวงของวรรณกรรม ผู้อ่านหรือผู้ทำการศึกษาค้นคว้า มักตีความผิดพลาดคลาดเคลื่อน จากวัฒนธรรมแต้จิ๋วเดิมที่เฉพาะเจาะจง เป็นวัฒนธรรมจีนในความหมายอย่างกว้าง ๆ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะไม่เน้นด้านประวัติศาสตร์จนเกินความพอดี แต่จะเน้นศึกษาถึงภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านแต้จิ๋ว ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทย ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนี้ ยังจะศึกษางานประพันธ์ประเภทนวนิยาย ที่ท่วมท้นไปด้วยกลิ่นอายของภาษาและวัฒนธรรมแต้จิ๋ว โดยนักเขียนไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วสองท่าน ซึ่งผลงานประพันธ์ของนักเขียนทั้งสองท่านนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล เนื่องจากทั้งคู่มีเชื้อสายของชาวจีน

แต่จิ๋ว และแม้ว่าผลงานของท่านทั้งสอง จะมีผู้ทำการศึกษามาก่อน แต่ก็มักเรียกขานกันว่าเป็น วัฒนธรรมจีน ไม่ได้เจาะลึกลงไปว่าเป็นวัฒนธรรมจีนแต่จิ๋ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้วิธีสืบค้น วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของภาษาและวัฒนธรรมแต่จิ๋ว ผ่านนวนิยายต่าง ๆ กัน ห้าเรื่องจากนักเขียนสองท่าน คือ โบทัน (ชื่อจริงสุภา สิริสิงห) และหยก บูรพา (ชื่อจริงเฉลิม รงคพลิน) โดยจะศึกษาผลงานของโบทัน 3 เรื่อง ชื่อ “จดหมายจากเมืองไทย” “ก่อนสายหมอก เลือน” และ “ไผ่ต้องลม” และผลงานของหยก บูรพา 2 เรื่อง ชื่อ “อยู่กับกิ่ง” และ “กตัญญูพิศวาส” ซึ่งนวนิยายทั้ง 5 เรื่องนี้ เต็มไปด้วยสีสันของภาษาและวัฒนธรรมแต่จิ๋ว เป็นผลให้ผู้เขียนสามารถ วิเคราะห์เจาะลึกได้มากยิ่งขึ้น และสามารถชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของภาษาและวัฒนธรรมแต่จิ๋ว ไม่ใช่กล่าวอ้างเพียงแค่ว่าเป็นวัฒนธรรมจีนอย่างรวม ๆ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาหลักสามบทใหญ่ บทที่หนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติการโยกย้ายถิ่นฐานของชาวแต่จิ๋วมาสู่เมืองไทย การดำรงชีพของคนแต่จิ๋ว และการหลอม รวมของวัฒนธรรมไทย-จีน บทที่สอง พรรณนาถึงภูมิหลังและคุณสมบัติของคนแต่จิ๋วในตัวของ นักเขียนทั้งสอง และสุดท้ายบทที่สาม สืบค้นและวิเคราะห์ภาษาแต่จิ๋ว ขนบธรรมเนียมประเพณี ของชาวแต่จิ๋ว งามแต่จิ๋ว และคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนศาสนาและศรัทธาความเชื่อของชาวแต่จิ๋ว การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อยู่ที่การชี้ให้เห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจน การแก้ไขข้อเท็จจริงของภาษาและวัฒนธรรมแต่จิ๋ว ที่เคยตีความและเข้าใจกันอย่างผิดพลาด คลาดเคลื่อน นอกจากนี้ ยังได้เสนอการค้นพบสิ่งใหม่ในเนื้อหาของนวนิยาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ต่อวงการศึกษาค้นคว้าและให้คุณค่าต่อแวดวงวรรณกรรมเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: วรรณกรรมจีนโพ้นทะเล วัฒนธรรมแต่จิ๋ว โบทัน หยก บูรพา

Thesis Title A Study of Chaoshan Culture in Overseas Chinese Literature of Thailand

By Mr. Nirandorn Narksuriyan

Identification No. 524033

Advisor Professor Xu Zong

Degree Master Degree of Arts

Major Modern and Contemporary Chinese Literature

Academic Year 2010

ABSTRACT

It would be difficult to find out as to when the Chaozhou (now Chaoshan) ethnic group first came to what we call Thailand today. If we do away with all tales and legends, and rely solely on written records, in Ayudhaya Period, there were already Chaozhou ethnic settlements both in the capital city and in its satellite town in the south such as Pattani. In the first place, the Fujian people were the pioneering immigrants to venture overseas in search of fortune, the Chaozhou and other southern dialect speaking people followed suit. However, in what is called Thailand today, there was a relatively higher number of Chaozhou immigrants at the time compared to other countries in South-east Asia. This has made a great impact on Thai society, economy and politics for several hundred years, so much so that even a great deal of written records in the form of classic literature and other literary works, since early Rattanakosin Dynasty until today, have shown traces of Chaoshan dialect and culture, but often been misinterpreted as Chinese culture in a broad sense.

This thesis would not go too far on history, but would rather emphasize on the ethnic language (Chaozhou, now Chaoshan dialect) and folk traditions of the Chaozhou people which could be spotted in Thai literature since the beginning of Rattanakosin Period. It would also study overseas Chinese novels depicting stories of Chaozhou ethnic group from two Thai writers with Chaozhou descent. Although, novels from these two writers have more or less been studied before, but they were largely confined to Chinese culture in general. Previous studies appear not to go deeper into the unique characteristic of Chaozhou (now Chaoshan) dialect and culture.

These two renowned writers are “Botan” (real name Supa Sirisingha) and “Yok Burapa” (real name Chalerm Rongkapalin) of which the former have had three novels, namely “Letters from Thailand”, “Before the Mist Faded” and “Bamboo by the Wind”, while the latter have shown two novels, namely “Stay with Grandpa” and “Gratefulness and Affection”. These five novels are rich with Chaoshan dialect and related culture allowing the writer of this thesis to go deeper in making study and analysis to reflect the uniqueness of Chaoshan culture, not just generally quoting as Chinese culture.

This thesis comprises three main chapters: the first chapter describes a brief account of the migration of Chaozhou ethnic group, how they survive, and the fusion of Chinese and Thai cultures; the second chapter narrates the background of the novel writers and their inheritance of Chaoshan characteristics; and finally, the third chapter gives details about Chaoshan dialect (previously Chaozhou), customs, traditional Chaozhou opera and moral etiquette as well as religious beliefs among Chaozhou ethnic group. The innovation of this thesis lies on its deeper studies into Chaoshan dialect and folk traditions prevailing in various novels to the extent of correcting what have been misunderstood previously. In addition, it has also presented new discoveries from the novels themselves, which would benefit academic circle and render positive results to literary society.

Keywords : Overseas Chinese Literature; Chaoshan Culture; Botan; Yok Burapa

中文题目	泰华文学中的潮汕文化
研究生姓名	陈伟林
学号	524033
指导老师	许总教授
学位级别	硕士学位
学科、专业	中国现当代文学
届别、年度	2010

摘要

潮人在何时开始到达暹罗（现在的泰国）已经难以探讨。除了传说与民间故事之外，至少在大城王朝时期已有潮人移居阿瑜陀耶都城和其南方的属国，即北大年。这些来自中国南方的移民，首批是福建省的闽南人，潮人与讲其他南方方言的移民随着迁徙。可是在现今被称作疆域的泰国，如果跟其他东南亚国家相比，移徙定居泰国者都是潮人为主，这对泰国几百年来社会、经济与政治的发展产生了很大的影响。甚至许多泰国文学作品，从曼谷王朝一世王时期至今，留下了不少潮人语言和潮汕文化的踪迹，但是在研究文学当中，读者与研究者也常把潮汕文化误解为中国文化。

本论文无疑深度探讨历史，而要深刻地研究一些曼谷王朝初期的文学作品中的潮汕语言与文化。另外，还深入探讨两位潮人华裔作家具有潮人文化气息的长篇小说。他们的文学作品可算是泰华文学，因他俩都是潮人的后裔。虽然他们的小说，已有一些学者研究过，但总是被统称为中国文化，没有仔细分析出潮汕文化的具体特征。本论文将通过不同的泰华文学作品来探讨分析与指出潮汕文化的特色。这两位华裔作家分别是牡丹（正名殊帕·诗利新合）和

育·巫拉帕（正名差梭·隆卡帕林）。准备研究牡丹的作品有三部：即《泰国来信》、《雾散之前》和《风中之竹》》，其中的《泰国来信》也包括中文翻译版本的《南风吹梦》；育·巫拉帕则有两部，即《跟公公在一起》和《恩惠情爱》。这五部长篇小说都具有潮汕文化的色彩，使作者能够进一步去分析与佐证潮汕语言和潮汕文化的特征，不仅只是中国文化的统称。

本论文的主体有三大章：第一章描写潮人移居泰国的史略、潮人的生存状态，以及中泰的文化交融；第二章叙述两位泰华作家的背景与其潮汕文化传统；最后的第三章，主要是探讨文学作品分析中所体现的潮汕语言、风俗习惯、潮剧和道德礼仪与宗教信仰。论文的创新点展现在指出、评论与改正早期被误解的潮汕语言和文化，并且在研究分析之中显示一些新发现，在学术价值和文学社会方面具有积极的意义。

关键词：泰华文学；潮汕文化；牡丹；育·巫拉帕

引言

原居在黄河流域的部落与种族，由于躲避政治战乱等原因，很早就向周围更安宁的土地迁徙，可说有几千年的历史。这些种族部落，后来统称为汉人，他们从所谓的中原不断移徙下去，其中一部分迁徙到长江以南地区，主要都是汉人。这些来自中原的汉人，后来定居在长江以南各地，跟本地人互相交流、吸收与融合，终于形成了一种别具特色的交融文化。诸如：在泰国称福建话的闽南话；广东以东地区的潮州话，现称潮汕话；粤语，又叫广府话；还有客家话以及海南话，都是这一进化过程的产品。也可以说，中国以南地区的一些方言，基本上是汉方言和本地人语言的交融，之后便形成了另一种语言。由于古代交通与传送消息都不方便，人们交流来往有困难，因此那些后来形成的语言和文化，在不同地方均有差别，虽然有时只隔一座山而已。

中国南方地区的华人对自然条件造成的艰难困苦具有极大的忍受能力。即便是在可耕种土地面积稀少，频繁发生天灾人祸的情况下，他们仍然对生活抱有希望。另外，由于他们的住地靠近南海，同时又具备出海冒险的精神，于是就谱写了一篇又一篇的海外移民史。这些移民的目的地大都是东南亚各国，因此在几百年前，一直到二十世纪中期，旅居海外的都不是讲中原话的华人，而是一些口操南方方言的民族，例如：闽南语、潮语、粤语、客家和海南语等等。他们到暹罗来的口头语以及各种风俗文化，后来逐渐跟泰国的语言和风俗习惯融合在一起，因此不能将其笼统地称为华语或中国文化。经过仔细辨析，其实它是潮汕语言和潮汕文化。本论文的目的就是进一步去研究、探讨潮人的思想和文化特点以及对泰华文学所产生的影响。故若一概以华语和中国文化来批评或解释，对有些内容的理解可能会不太准确。

如果说到中国文化与中国古典文学对泰国文化和泰国文学以及泰华文学作品产生极大影响的话，就不能不提到一些在一世王至六世王时期内被翻译成泰

文的中国古典历史小说，唯有三世王朝时期例外。

据说当时的中国古典历史小说译成泰文共有 34 部（有些资料为 35 部）。其中“三国”（即中文原本的《三国演义》）是翻译佳作之首，主持翻译者是泰国一流作家昭披耶帕康（浑）。那时候，协助翻译工作的华人都是福建人（讲闽南语），因而小说中的人物、地名全用闽南语读音来拼写，协助翻译的福建人给泰国翻译人员“口授”闽南读音，然后用泰文记录下来，因而在翻译过程中产生不少错误与偏差。如今，有兴趣者在研究该翻译作品时常会遇到理解困难，经常产生误解，原因是现代的懂中文者大都使用“普通话”。他们并没有进一步去采用闽南语或潮语，即当时翻译文本的语言来进行研究分析。

以栾文华著的《泰国文学史》一书为例，作者在第 56-57 页两次提到一部译成泰文的历史演义小说叫《说汉》。这是不正确的，懂闽南语或潮语者便能了解泰文拼写的“”（音 sai han）其实是《西汉》而不是《说汉》。另外，同样的错误偏差还出现在第 59 页，栾文华误解一部古典小说名为《韩信》，但这部小说确切应该名为《封神》，即《封神榜》或《封神演义》。

所以说，单凭“普通话”的知识来研究深受闽南方言或潮汕方言影响的泰国文学和小说必定会有缺陷，下面的例子可以说明。

泰国华侨崇圣大学，中国现当代文学课程的第一届硕士生陈妙兰，她的论文题目是《中国武侠小说在泰国的传播》。陈妙兰在第 8 页误解一部中国古典小说由翻译成泰文的“”，理解为是《乾隆游江南》，可是如果懂闽南语或潮语的话，就能领会到泰文翻译版本中又提到的一句，即：正德游江南，所以这部中文古典小说原名是《正德游江南》（全名《大明正德皇游江南传》），跟清朝的乾隆皇帝毫无关系。在同一页上（8），还误写另一部中文古典小说，把泰文名“”译成《岭南轶事》。这也是一个错误，因这部古典小说原名是《岭南逸史》。另在第 14 页，妙兰师姐又提到另一部小说，泰名称“”，但她译成《中皇后》，而正确的名称应该是《钟皇后》，因小说故事中的女主人公姓钟，名叫钟无艳。

另一篇第一届硕士生论文，即：吴诗婉女士的作品，她的题目是“从《南风吹梦》看泰中文化的差异及融合”，但《南风吹梦》是一部从泰国长篇小

说翻译成中文的翻译小说（也可称为泰华文学），作者：牡丹，直译原名为《泰国来信》。小说中的主人公姓名，用泰文拼写成“ ”（潮音 dan suang u）。按泰国人的习惯，如果碰到“ ”（音 sae dan），大家都能够理解这是指“姓陈”的，可是中国友谊出版公司出版的长篇小说《南风吹梦》，可能出于翻译者不太了解潮语，所以误解“姓陈”成“姓曾”，因此小说中的主人公被称为“曾璇有”而不是“陈璇有”。既然如此，吴诗婉的论文从头到尾用“曾璇有”的名称去做研究，难免令人遗憾。笔者别无任何成见，只是这些均可当例子来说明一个事实，那就是：如果不懂方言又不了解福建或潮汕文化，就可能会在研究泰华文学中引起一些误差和曲解。

本论文拟凭借潮汕方言与文化为基础，探讨研究一些具有潮汕文化特点的泰国与泰华文学作品，尝试寻求标准的学术价值以及正确的文学意义，使泰国学术界在文学方面拥有更准确的研究成果。在研究潮汕文化在文学作品中的体现这方面，泉州华侨大学一位名叫杨广宝的硕士毕业生，写有《泰华文学的潮汕文化特征》一篇论文。这篇论文跟本论文有类似之外，但他所研究分析的是泰华华文作品，而不是笔者研究时所针对的泰国华裔使用泰文进行创作的文学作品。陈贤茂先生 1994 的一篇华文文章《论泰国潮人作家作品之潮汕文化特征》，也跟我所研究的泰文华裔作品有了差别。国内其他有关华人的事情都被统称为‘จีน’（音津，通常指华人或中国），几乎没有提及潮汕语言和潮汕文化。本论文的创新性在于：立足在中国文化的主体上，进一步去深入探讨泰华文学作品中的潮汕语言和潮汕文化、评论与改正早期被误解的观点，并引用大量资料补充小说中不太清楚的地方，力使本论文成果有新的发现，以便对学术研究、文学创作与社会知识等方面产生研究价值和推动意义。

后记

这部毕业论文之所以能够完成，首先我该感恩我的祖母和母亲，因她俩长期跟我使用潮语对话，让我的潮语有牢靠的基础。其次，我应该多多感谢中国华侨大学老师，分别有：王建设、许总、范军、马华祥、倪金华、林栋梁、许金顶、傅驰、徐华、毛翰和纪秀生老师，和各位泰国的华侨崇圣大学老师，分别是：赵平、何福祥和谢玉冰等老师，因他们艰苦教导，训练与改正，我们才有了写作能力。此外，我还要感谢潮州会馆的图书馆主任李友忠先生，因在他的帮助下，我得到许多潮汕语言和潮汕文化的资料。我还必须感谢曾心先生和秦永贵先生，因他们都给我介绍了很有价值的参考书籍。

另外，我要衷心感谢泰国华文作家协会的几位长辈，如：白羚、陈博文、林太深、倪长游、方明、黎毅等，因他们热心地给我解释许多我不清楚的惯用语和潮人在泰国的历史情况。这些知识对我的论文写作，以及对新一代的泰国华裔的学习都有很大的贡献。此外，我还要感谢几位懂方言的亲戚朋友，让我能够分别潮语、闽南语、客家语、粤语等等，尤其是一位泰籍华裔，今驻台湾的陈少琪女士，在她的热心帮助下，让我能够辨别一些类似潮语的闽南语，使我的研究工作有了更准确的方向。

我特别感谢林太深先生，在紧急的时间内给我阅读与修辞的帮助，也非常感谢其他曾经给我各种帮忙的亲戚朋友。

最后，我非常感谢中国华侨大学与泰京华侨崇圣大学的合作，在泰国曼谷联办了“中国现当代文学硕士班”，使我这个年纪较大的小人物，得到了能够追求更高知识的机会。仅短短两年的工夫，我已认识了许多老师、作家、文人与忘年交，这是我之前都想不到的，也是我人生中一笔宝贵的精神财富。